

**Голові спеціалізованої вченої ради
ДФ 17.051.061
у Запорізькому національному університеті
докторці наук із соціальних комунікацій,
професорці кафедри соціальних комунікацій
та інформаційної діяльності
Березенко Віті Віталіївні**

ВІДГУК

**офіційного опонента Захарченка Артема Петровича, кандидата наук із
соціальних комунікацій, доцента, доцента кафедри соціальних комунікацій
Навчально-наукового інституту журналістики Київського національного
університету імені Тараса Шевченка**

**на дисертаційну роботу Бут Крістіни Олександрівни на тему
«Медіареальність як складник протестних рухів», подану на здобуття
наукового ступеня доктора філософії з галузі знань Журналістика, за
спеціальністю 061 Журналістика**

В українському суспільстві дослідження протестних рухів та їхнього медійного відображення, можемо припустити, ніколи не втрачатиме актуальності, зважаючи, з одного боку, на досвід нашої історії, включаючи найсвіжішу, а з іншого, на особливості українського медіаландшафту, який залишається гібридним та нестабільним.

Крістіна Бут цілком слушно відчула перспективність цієї теми наукової роботи і провела дослідження, яке показало на українському прикладі, наскільки медіависвітлення протестних рухів впливає на їхню результативність, наскільки конструйована в медіа реальність змінює мотивацію громадян до участі у протестах.

Грунтовність у виконанні дослідження помітна вже починаючи з огляду літератури, наведеного зокрема в Першому розділі. Відштовхуючись від робіт У.Ліпмана, що започаткували наукове осмислення медіареальності, і фокусуючись окремо на теоретиках постмодерну як наукової школи, що найкраще опрацювала тему створення суто медійної реальності, дослідниця вдало порівнює ці ідеї з думками інших класичних наукових концепцій – медіацентричності, порядку денного, медіаконсьюмеризму та інших, а потім нашаровує на це підґрунтя розмаїття свіжих наукових поглядів, які вже охоплюють добу онлайн-спілкування, віртуальної реальності та генеративних мовних моделей.

Дещо менше пов'язаний з темою роботи огляд літератури у підрозділі 2.1., присвячений історії журналістики як фактору створення медіареальності. Цей розділ виграв би від певної прив'язки кожного абзацу до теми дисертації і спроб осмислити викладений матеріал в контексті того, як розвивалася медіареальність на кожному з описаних етапів. Хоча сам по собі він проведений так само ґрунтовно.

У Другому розділі Крістіна Бут ґрунтовно опрацювала медіаматеріал щодо багатьох українських масових протестних виступів, починаючи з «Революції на граніті» і закінчуючи протестами проти російської окупації 2022 року у відповідних регіонах. Цей аналіз посприяв кращому розумінню подальшої прикладної роботи над конкретними медіапублікаціями. На мою думку, декілька важливих протестів, які відбувалися в українських містах з 1991 року, було випущено, зокрема, так званий «Мовний майдан» 2012 року, який сформував меседжі громадянського суспільства, згодом використані 2014 року, але який був украй неуспішним саме через майже повну відсутність згадувань про нього у медіапросторі. А проте розумію, що про такі події складно дізнатися дослідникам, які їх не переживали.

Також дослідниця окремо зупиняється на складних і часом конфліктних взаєминах між медіа та реальністю протестних рухів, яка склалася в Україні за роки Незалежності.

У Третьому розділі проводиться емпіричний аналіз медіаконтенту: як кількісний, так і якісний. Результати викладені ґрунтовно, достатнім чином візуалізовані. Якісний аналіз матеріалів, що стали лауреатами Пулітцерівської премії та премії «Чесць професії», проведено з розумінням контексту написання цих текстів і з урахуванням позиції їхніх авторів, що є неодмінною умовою релевантності якісного аналізу такого типу.

Додає цінності роботі і окремий блок рекомендацій, спрямованих на журналістів, які висвітлюють протестні рухи. Цей перелік базовано далеко не лише на результатах роботи, а й на доступних у відкритому просторі джерелах, які дисертантка опрацювала. Зі свого досвіду можу підтвердити актуальність цього переліку та його відносну повноту.

Робота Крістини Бут містить декілька незначних недоліків, виправлення яких могло би зробити роботу більш презентабельною.

1. Дещо плутаною є структура роботи. Хоча в ній присутні усі необхідні елементи, вона була би більш зрозумілою і сприймалася би легше, якби всі фрагменти огляду літератури зосередити в першому розділі, а всі методичні частини (підрозділи 1.3 та 2.3, а також початок 3.1.) – у другому.

2. Недостатньо аргументовано відбір для аналізу саме друкованих медіа та інформагентства, адже на той час прінт у структурі

медіаспоживання посідав не найпомітніше місце. Також незрозуміло, чому не було обрано для аналізу якусь із проросійських газет, на кшталт «Вести», щоб порівняти їхній інструментарій з інструментарієм патріотичних видань.

3. Недостатньо також прописано спосіб, у який у текстових фрагментах виявлялися інструменти формування медіареальності. Починаючи від найпростішого – епітету: які саме епітети вважалися релевантними для задачі дослідження, і закінчуючи складнішими конструкціями на кшталт міфологем: які змістові фрагменти вважалися міфологемами, і як їх віднаходили в тексті.

4. Теоретичне осмислення опрацьованого у Третьому розділі емпіричного матеріалу проводиться, але його не так просто віднайти в тексті дисертації, оскільки воно не супроводжує викладені у відповідних підрозділах факти. Воно з'являється лише у блоці Висновків, так, ніби Висновки не підсумовують дисертацію, а є самостійним блоком дослідницької роботи.

Втім, бачимо, що всі зауваження стосуються скоріше структури роботи та формату презентації наукового матеріалу, а не самого цього матеріалу. А відтак, вони не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження дисертантки.

Крістіна Бут змогла достатньою мірою аргументувати, що заявлені нею у розділі «наукова новизна» результати дослідження дійсно були досягнуті: як теоретичні (скажімо, перше осмислення ролі медіареальності в історичному розвитку суспільства), так і практичні (характеристики медіадискурсу щодо протестних рухів в Україні, перш за все Революції гідності).

Наведене дає підстави для висновку, що дисертаційне дослідження на тему «Медіареальність як складник протестних рухів» повністю відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44), а її автор Бут Крістіна Олександрівна заслуговує присудження їй ступеня доктора філософії з галузі знань Журналістика, за спеціальністю 061 Журналістика.

Офіційний опонент

кандидат наук із соціальних комунікацій,
доцент, доцент кафедри соціальних
комунікацій Навчально-наукового
інституту журналістики Київського
національного університету імені Тараса Шевченка

А.П.Захарченко